

Archeologisch bureauonderzoek

Plangebied Eenhoorn
Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer
BO 10-037 Amsterdam 2010

Inhoud

Samenvatting	4
Inleiding	5
1 Administratieve gegevens plangebied	6
1.1 Administratieve gegevens	6
2 Wet- en regelgeving	7
2.1 Algemeen	7
2.2 Nationale regelgeving	7
2.3 Provincie Noord-Holland	8
2.4 Gemeente Amsterdam	8
2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie	10
2.6 Situatie bestemmingsplangebied Eenhoorn	11
3 Bodemkunde en historie	13
3.1 Algemeen	13
3.2 Historisch-topografische inventarisatie	14
3.2.1 Buitenhuizen langs de Ringdijk en Schagerlaan	15
3.2.2 Verstedelijking	18
3.3 Archeologische inventarisatie	19
4 Archeologische verwachtingskaart	20
5 Archeologische beleidskaart	22
Conclusie	24
Bronnen	25

Samenvatting

Bureau Monumenten & Archeologie (BMA) heeft in opdracht van Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het bestemmingsplangebied Eenhoorn. Dit is bedoeld om het cultuurhistorische verleden van de plangebieden in kaart te brengen en daarmee een beeld te krijgen van de archeologische sporen die in de bodem aanwezig kunnen zijn.

De historisch topografische kartering heeft geresulteerd in een overzicht van archeologische informatie over de ontwikkeling van de Watergraafsmeer Polder. Van dit ruimtelijke en landschappelijke beeld is een archeologische verwachting opgesteld die omgezet is naar een beleidskaart. De kaart biedt een specificatie van de beleidsregels en maatregelen voor de vereiste archeologische monumentenzorg.

De beleidskaart maakt onderscheid tussen een zone met een hoge archeologische verwachting, twee zones met een lage archeologische verwachting en een zone die vrijgesteld is van verder archeologisch onderzoek. Elke zone kent een specifieke normering om vast te stellen of en in welke mate eventueel archeologisch veldonderzoek nodig is in eventuele bouwplanontwikkeling. Een specificatie van deze beleidsregels per zone is te vinden op de beleidskaart (p 22 en 23).

Voor het gehele plangebied geldt de wettelijke meldingsplicht. Dit houdt in dat ook in geval geen archeologisch vervolgonderzoek is vereist en toch bodemvondsten ouder dan 50 jaar worden aangetroffen dit aan Bureau Monumenten en Archeologie gemeld moet worden zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen kunnen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Inleiding

Het archeologisch bureauonderzoek van Bureau Monumenten en Archeologie (BMA) betreft een inventarisatie van archeologische c.q. cultuurhistorische waarden binnen het plangebied Eenhoorn, stadsdeel Oost-Watergraafsmeer. Uitgaande van deze waardestellende inventarisatie wordt het beleid vastgesteld voor het behoud en/of documentatie van eventuele archeologische overblijfselen in verband met toekomstige plannen.

Het archeologisch bureauonderzoek vindt plaats in het kader van het opstellen van het bestemmingsplan Eenhoorn. De voorliggende waardestelling is gebaseerd op een historisch topografische inventarisatie van kaartmateriaal, publicaties en archiefbronnen, in samenhang met archeologische informatie over vergelijkbare locaties in de directe omgeving.

In het bureauonderzoek komen het nationale, provinciale en gemeentelijke archeologiebeleid (hoofdstuk 2), de historische en archeologische achtergronden (hoofdstuk 3) en de archeologische verwachting van de plangebieden (hoofdstuk 4) aan de orde, gekoppeld aan een beleidskaart (hoofdstuk 5) waarmee wordt gespecificeerd of en in welke mate archeologische maatregelen binnen (toekomstige) planontwikkeling vereist zijn.

1 Administratieve gegevens plangebied

Het plangebied Eenhoorn wordt in het noorden begrensd door de Ringvaart/Ringdijk, in het oosten door de Nobelweg, in het zuiden door de Kamerlingh Onneslaan en in het westen door de Wibautstraat.

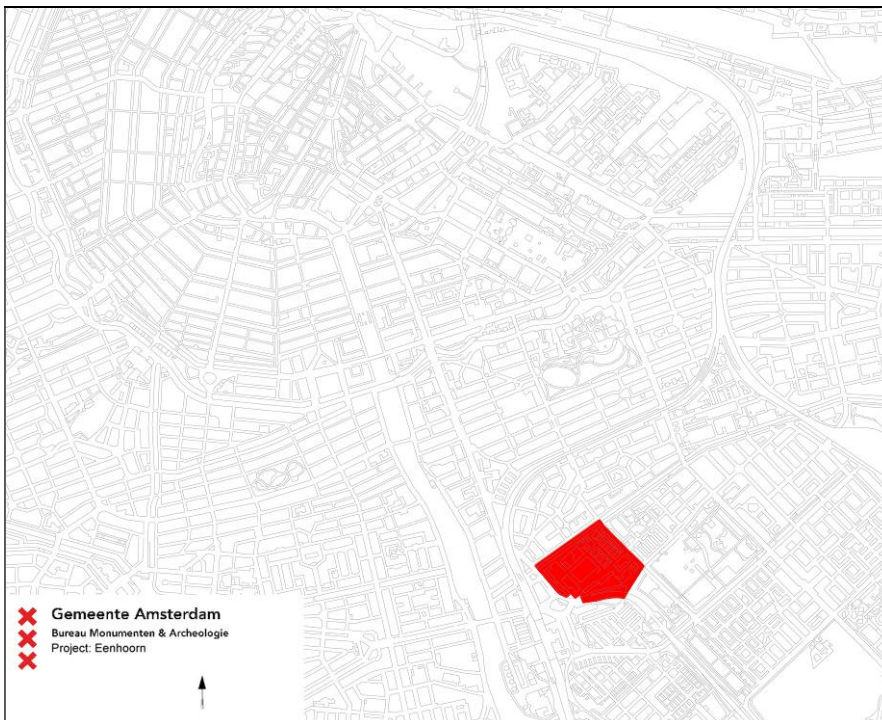
1.1 Administratieve gegevens

Opdrachtgever Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer
Contactpersoon De heer J. Boesveldt
Adres Postbus 94801
Postcode / plaats 1090 GV Amsterdam

Plangebied

Provincie	Noord-Holland	Gemeente	Amsterdam
Plaats	Amsterdam	Kaartblad	25 G
ARCHIS meldingsnr.	40261		
X-coördinaat NO	123.284	Y-coördinaat NO	485.041
X-coördinaat ZO	123.521	Y-coördinaat ZO	484.790
X-coördinaat ZW	123.174	Y-coördinaat ZW	484.586
X-coördinaat NW	122.940	Y-coördinaat NW	484.794

Locatie

1 Plangebied Eenhoorn (rood).

2 Wet- en regelgeving

2.1 Algemeen

Het archeologische erfgoed bestaat uit voorwerpen en structuren die in de bodem bewaard zijn. Ook landschappelijke of infrastructurele elementen kunnen een archeologische waarde hebben. Deze materiële overblijfselen vormen een onderdeel van onze leefomgeving waarvan het behoud in de bodem of documentatie op maat gesneden maatregelen vergen. Het archeologische bodemarchief levert een bijdrage aan de cultuurhistorie van onze stad en maakt de beleving van het verleden bovendien tastbaar.

Vanwege de ruimtelijke aard van archeologische sporen en vondsten in de bodem heeft het archeologische beleid raakvlakken met dat van de ruimtelijke ordening. Door de wijziging van de Monumentenwet 1988 met ingang van 1 september 2007 is de zorg voor het archeologisch erfgoed geïntegreerd in ruimtelijke ordeningsprocessen. Een essentieel uitgangspunt van de nieuwe wet is dat het erfgoed in de bodem beter wordt beschermd. Dit betekent dat in ruimtelijke ontwikkelingen vroegtijdig rekening wordt gehouden met archeologisch erfgoed. Als behoud in de bodem geen optie is, dan is, voorafgaand aan de bodemverstoring, onderzoek nodig om archeologische overblijfselen te documenteren en de informatie en vondsten te behouden. In de dichtbebouwde stedelijke omgeving is in de praktijk doorgaans sprake van deze laatste optie.

2.2 Nationale regelgeving

Aan het einde van de jaren tachtig groeide het besef dat archeologische vindplaatsen in Europa ernstig werden aangetast door grootschalige infrastructurele werken, de toename van bouwlocaties en de intensivering van de landbouw. Om het archeologische erfgoed beter te beschermen hebben de Europese ministers van Cultuur in 1992 het Verdrag van Valletta opgesteld (ook bekend als het Verdrag van Malta).

Een essentieel uitgangspunt van dit verdrag is dat behoud van archeologisch erfgoed in de bodem (in situ) in iedere fase van planontwikkeling dient te worden meegewogen. Als behoud in de bodem (bv door middel van technische maatregelen en/of planaanpassing) geen optie is, dient het bouwplan te voorzien in maatregelen om archeologische overblijfselen op een juiste wijze (volgens de wettelijk verplichte Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie) te documenteren en de informatie en vondsten te behouden. Het verdrag stelt de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan, dat bodemverstoring tot gevolg heeft, verantwoordelijk voor de planologische en de financiële inpassing van archeologisch onderzoek. De nieuwe wet ter uitvoering van dit verdrag, de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz)¹, is per 1 september 2007 definitief van kracht.

Op grond van de Wet op de archeologische monumentenzorg zijn vier wetten gewijzigd: de Monumentenwet 1988, de Ontgrondingenwet, de Wet milieubeheer en de Woningwet. De Wet op de Ruimtelijke Ordening bevatte al voorschriften om meer rekening te houden met archeologie ten behoeve van kwaliteitsverbetering van ruimtelijk beleid. Dit betekent o.a. dat elk bestemmingsplan

---

¹ Stb. 2007, nr. 42.

op archeologisch beleid zal worden getoetst.² Vanwege het ruimtelijke karakter van het bodemarchief heeft het archeologische beleid raakvlakken met dat van de ruimtelijke ordening. Door de wetswijzigingen worden archeologische belangen vanaf het begin van de besluitvorming in de ruimtelijke ordening meegewogen. Ondanks de getroffen maatregelen om vooraf archeologisch onderzoek in te plannen kunnen toevalsvondsten bij bouwprojecten worden aangetroffen. Hiervoor blijft de meldingsplicht van kracht.³

2.3 Provincie Noord-Holland

Per 1 juli 2008 is de nieuwe wet Ruimtelijke Ordening (Wro) in werking getreden. Hierdoor is de verhouding tussen de provincie en de gemeenten gewijzigd. In het beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland omschrijft de provincie haar rol.⁴ Hierbij staat de samenwerking met gemeenten op basis van gemeentelijke en de provinciale structuurvisie centraal. Tevens handhaaft de provincie de Belvédère-benadering, waarin behoud van cultuurhistorie door ontwikkeling wordt nagestreefd. Als toetsingskader voor bestemmingsplannen en projectbesluiten met een Beeldkwaliteitplan hanteert de Provincie tevens het beleidskader en het streekplan. Op grond van de Wro dienen gemeenten bij de vaststelling van bestemmingsplannen, projectbesluiten en beheersverordeningen de Provinciale Ruimtelijke Verordening in acht te nemen.

In het beleidskader is opnieuw de Cultuur Historische Waardenkaart (CHW) opgenomen, waarin gebieden, die naar verwachting archeologisch waardevol zijn, zijn aangewezen als provinciale archeologische attentiegebieden. De waardestellingen van de CHW zijn bedoeld als primaire algemene indicaties die per specifiek plangebied nadere invulling en precisering behoeven.

De provinciale beleidsintentie is om invulling aan de primaire doelstelling van het Verdrag van Malta te geven en archeologische reservaten aan te wijzen. Deze gebieden dienen om archeologische monumenten duurzaam te beschermen en te beheren en daarmee voor toekomstig onderzoek te bewaren.⁵ Daarnaast betreft de provincie nadrukkelijk culturele waarden, waaronder ook archeologie, bij de realisatie van de ruimtelijke- en stedelijke vernieuwing.

2.4 Gemeente Amsterdam

In aansluiting op het rijks- en provinciaal beleid besteedt de gemeente specifieke aandacht aan vroegtijdige inpassing van archeologie in de ruimtelijke ordeningsprocessen.⁶ Uitgangspunt hierbij is een kwalitatief adequaat beheer van het cultureel erfgoed met aandacht voor een efficiënte voortgang van bouwprocessen en kostenbeheersing. Tegen deze achtergrond is de afdeling Archeologie BMA in 2001 gestart met een nadere inventarisatie van archeologische verwachtingen in elk afzonderlijk stadsdeel. Hiertoe worden onder meer verschillende historische kaartbeelden van het stadsdeelgebied met elkaar vergeleken. Deze inventarisatie is bedoeld als een verfijning van het verwachtingsbeeld van de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Cultuur Historische Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Holland, en de landelijke Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) waarin de stedelijke gebieden niet gekarteerd zijn.

² Artikel 38a lid 1 van de gewijzigde Monumentenwet schrijft hierover dat *De gemeenteraad bij vaststelling van een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.1 van de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond, rekening houdt met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten. Met 'monument' wordt hier een (onbeschermd) archeologisch monument bedoeld, ofwel alle terreinen welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde* (art. 1 Monumentenwet).

³ Artikel 53 van de gewijzigde monumentenwet 1988.

⁴ Provincie Noord-Holland 2006.

⁵ Van Eerden 2008, 14-15.

⁶ BMA 2005, 58.

De nieuwe wetgeving schrijft voor dat bij vaststelling van een nieuw bestemmingsplan altijd een nadere waardestelling nodig is van de aanwezige archeologische verwachting in de vorm van een bureauonderzoek. Dit bureauonderzoek behelst een specificatie van eventuele archeologische waarden binnen een specifiek plangebied en een advies met betrekking tot het daarbij behorende beleid en/of te nemen maatregelen. Bij de formulering van het beleid staat altijd een realistische balans tussen het archeologische belang ten opzichte van de voortgang van het ruimtelijke ontwikkelingsproces in de stad centraal.

De bescherming van (verwachte) archeologische waarden kan in een bestemmingsplan (o.a.) worden geregeld met een aanlegvergunning als bedoeld in artikel 3.3.a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Verder kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat de aanvrager van een reguliere bouwvergunning als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet een rapport dient te overleggen als bedoeld in artikel 39, tweede lid en kan worden bepaald dat aan een reguliere bouwvergunning als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet voorschriften kunnen worden verbonden als bedoeld in artikel 39, derde lid, van de Monumentenwet. Zowel aan een aanlegvergunning als uitzondering kunnen voorschriften worden verbonden in het belang van de archeologische monumentenzorg.

Bij de bepaling van de uitzonderingsdrempels voor archeologisch wordt een combinatie van factoren, in acht genomen, te weten: a) de specifieke aard van de cultuurhistorische / archeologische waarden, b) het oppervlak van het te ontwikkelen terrein en c) de diepte van de bodemingreep. Volgens deze systematiek gelden in Amsterdam dertien beleidsvarianten:

- 1: gebieden met bekende archeologische waarden. Aangezien hier met zekerheid archeologische overblijfselen aanwezig zijn, is bij elke bodemingreep ongeachte het oppervlak of de diepte archeologisch onderzoek noodzakelijk
- 2: bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 50 m² en minder dan 0,50 m onder maaiveld.
- 3: gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog aanwezige historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. Deze gebieden zijn onbebouwd of de bebouwing dateert van vóór de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² en minder dan 0,50 m onder maaiveld.
- 4: bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog in het landschap zichtbare historisch infrastructurele assen / in historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing dateert uit het einde van de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² en minder dan 1,00 m onder maaiveld.
- 5: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting langs voormalige (overbouwde of opgehoogde) historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit de 20ste eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² en minder dan 2,00 m onder maaiveld.
- 6: onbebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de landelijke periferie van Amsterdam. Hier liggen archeologische vondsten dicht aan het oppervlak, zodat relevante archeologische lagen kunnen zijn opgenomen in de bouwvoor. De bouwvoor heeft gemiddeld een diepte van 0,3 – 0,5 m waaronder een eerste sporenvak zichtbaar wordt. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² en minder dan 0,50 m onder maaiveld.
- 7: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de voormalige (overbouwde of opgehoogde) landelijke periferie van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit het einde

van de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 1,00 m onder maaiveld.

- 8: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de voormalige (overbouwde of opgehoogde) landelijke periferie van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit de 20ste eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 2,00 m onder maaiveld.

- 9: terreinen met een lage archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 500 m².

- 10: gebieden met een lage archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn buiten het historische centrum van Amsterdam. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 10.000 m².

- 11: gebieden met een lage archeologische verwachting die onder water in het IJ liggen, of die als haven in het IJ liggen of die van oorsprong een opgespoten eiland (bijv. baggerdepots uit de 19de eeuw of eilanden zoals IJburg) zijn. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 4,00 m ÷ NAP.

- 12: gebieden met een lage archeologische verwachting die in een droogmakerij liggen. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 0,50 m onder maaiveld.

- 13: gebieden zonder archeologische overblijfselen omdat hier al archeologisch onderzoek of grootschalig grondverzet heeft plaatsgevonden voor bijv. zware funderingen, kelders, tunnels ed. Voor de opgegraven vindplaatsen geldt daarom geen of een lage archeologische verwachting. Hiervoor geldt een uitzondering voor archeologisch onderzoek.

Voor alle beleidsvarianten geldt dat van het dieptecriterium alleen kan worden afgeweken als exacte gegevens over de bodemopbouw of de aanwezige verstoringen bekend zijn.

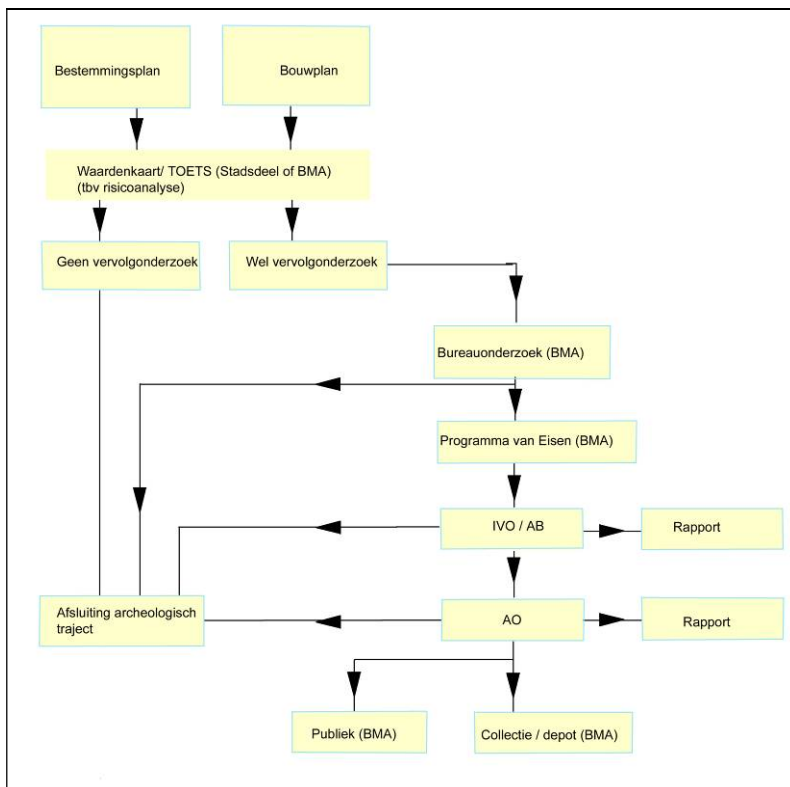
2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie

Voor de inpassing van archeologisch onderzoek in het proces van de ruimtelijke planvorming bestaat een standaard pakket van maatregelen waarvan de kwaliteitsnormen door het ministerie van OCW zijn opgesteld (KNA: Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie). De maatregelen gaan uit van een gefaseerde aanpak, zodat per plangebied, al naar gelang de locatie, de aard van de bodemingreep en de archeologische verwachting, een op maat gesneden programma kan worden opgesteld. Er is sprake van een gefaseerde aanpak waarbij een onderscheid gemaakt wordt in het Bureauonderzoek (BO), eventueel gevolgd door het Inventariserend Veldonderzoek (IVO) en de Archeologische Opgraving (AO) of een Archeologische Begeleiding (AB).

Het IVO is bedoeld om de resultaten van het bureauonderzoek te toetsen. Het geeft inzicht in de aanwezigheid en toestand van de archeologische overblijfselen in de bodem. Een AO wordt uitgevoerd in geval er sprake is van een vindplaats met archeologische resten die volledig dienen te worden gedocumenteerd en geborgen.

Een AB houdt in dat er geen apart archeologisch onderzoek plaatsvindt voorafgaand aan het bouwproces, maar dat de bouwgreep onder begeleiding van een archeoloog wordt uitgevoerd. Volgens de vigerende KNA voorschriften kan dit alleen in geval van uitzondering, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een beperkte bodemingreep op een gewaardeerd terrein of een AMK-terrein. Elke onderzoeksfase wordt afgesloten met een selectiebesluit. Hierin wordt vastgesteld welke delen van een plangebied in aanmerking komen voor verder archeologisch onderzoek of voor bescherming en welke delen van het plangebied verloren gaan zonder een archeologische opgraving (afb. 2). De wijze waarop de verschillende archeologische werkzaamheden worden uitgevoerd is afhankelijk van de omvang van de bouwlocatie, de aard van de archeologische resten

en de opzet van het civiel technisch programma. Goede integratie van de het archeologisch programma in het bouwproces is een belangrijke voorwaarde voor efficiëntie in de uitvoering.

2 Stroomschema archeologisch onderzoek.

Indien een archeologische waardestelling in het kader van een bestemmingsplan geformuleerd wordt, zal hieruit pas een eventueel veldonderzoek voortkomen wanneer bouwaanvragen in het kader van het betreffende bestemmingsplan ingediend worden. Voor alle veldonderzoeken is een Programma van Eisen (PvE) vereist. Hierin zijn de kwalitatieve randvoorwaarden en onderzoeksvragen voor het werk vastgelegd. Het vormt de basis voor verdere planning en kostenraming. In het PvE wordt tevens beschreven of archeologische overblijfselen in de bodem bewaard kunnen blijven of dat opgraven van deze resten noodzakelijk is (selectiebesluit). Het PvE is onderdeel van de bouwprocedure. Het (laten) opstellen ervan behoort tot de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer van het bouwplan.

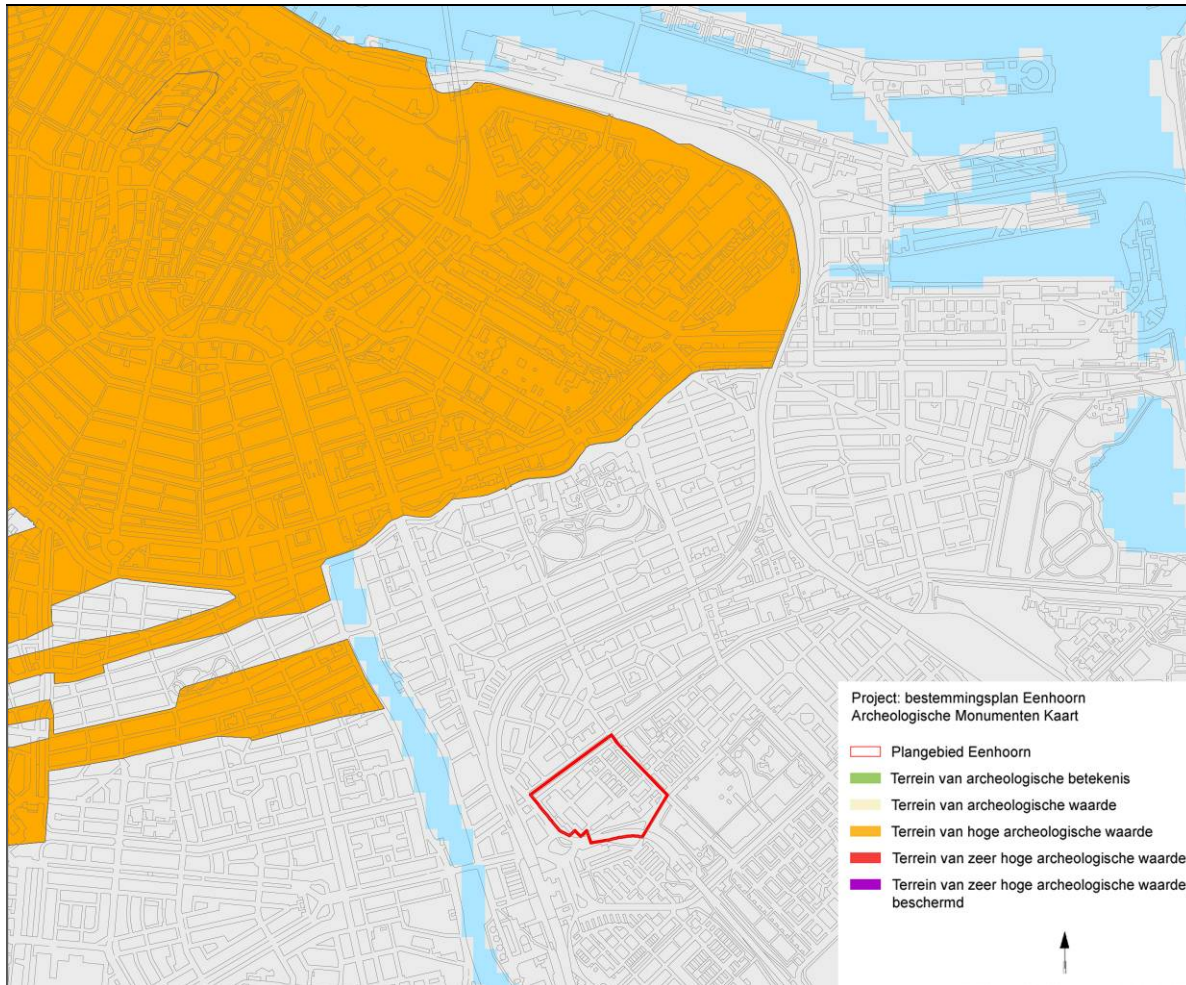
Ondanks de maatregelen om vooraf archeologisch onderzoek in te plannen kunnen toevallig gevonden bij bouwprojecten worden aangetroffen. Hiervoor blijft de wettelijke meldingsplicht van kracht.⁷ Dit houdt in dat de uitvoerder of opdrachtgever de gemeente over de vondst dient te informeren zodat maatregelen ter documentatie of berging ervan getroffen kunnen worden.

2.6 Situatie plangebied Eenhoorn

Binnen het plangebied zijn geen wettelijk beschermde archeologische monumenten aangewezen. Bovendien is het plangebied volgens de Cultuur Historische Waardenkaart van de provincie Noord-Holland (CHW) vrij van zones met een archeologische waardering (afb. 3). Het verwachtingsbeeld van de AMK en CHW is algemeen van aard en dient in het kader van de bouwplanvorming nader te

⁷ Artikel 53 van de gewijzigde monumentenwet 1988.

worden uitgewerkt. Een inhoudelijke en ruimtelijke specificatie van de archeologische verwachtingen volgt uit de historisch topografische analyse in het volgende hoofdstuk.

3 Het plangebied Eenhoorn, in rood aangegeven, op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK). Het plangebied (rode lijn) valt buiten gebieden met een hoge archeologische waardering (oranje). De Cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Noord-Holland (CHW) komt overeen met het kaartbeeld van de AMK.

3 Bodemkunde en historie

3.1 Algemeen

Het huidige 'natuurlijke' landschap in en om Amsterdam wordt in grote mate bepaald door de landschapsvorming die zich voltrok in het Holoceen, de periode na de laatste IJstijd (vanaf ca. 10.000 BP). Er heerste toen vanaf ca. 4.000 BP een gematigd klimaat waarin veengroei mogelijk was. Toen ontstond hier in de kuststreek het zogenaamde Hollandveen. Het Hollandveen Laagpakket bevindt zich thans in de ondergrond tussen gemiddeld 4 - 5 m ÷ NAP en 2 m ÷ NAP en loopt plaatselijk door tot 0 m NAP. Dit natuurlijke landschap is omgevormd tot een veenweidegebied door middel van grootschalige veenontginningen, die in de 11de eeuw van start gingen.⁸ Bij de cultivatie van het landschap speelde de waterhuishouding een cruciale rol. Tegelijkertijd met de veenontginningen begon ook de aanleg van dijken en later in de 17de en 18de eeuw volgde de uitgebreide droogmakerijen waarbij grote watergebieden in Noord-Holland werden ingepolderd. Wat de vroegste bewoning van Amsterdam betreft dateren de oudste archeologische sporen van huizen tot nu toe uit de 12de eeuw. Rond de stad en met name op de hoger gelegen strandwallen in Noord Holland zijn vindplaatsen met bewoningssporen die teruggaan tot in de Bronstijd (ca. 2.000 - 800 v. Chr.).

De eerste bewoning van Amsterdam ontwikkelde zich in de 12de en 13de eeuw aan de Nieuwendijk/Kalverstraat en de Warmoesstraat/Nes. Met de aanleg van de (Nieuwezijds en Oudezijds) burgwallen in de 14de eeuw startte het proces van stadsvorming. De stad had eerst een aarden omwalling ('sciltraminge') als verdedigingswerk die in de laatste kwart van de 15de eeuw werd vervangen door een stenen stadsmuur. De laatmiddeleeuwse stad was omsloten door de huidige Singel aan de westkant en de Geldersekaade en Kloveniersburgwal aan de oostkant. In de periode 1585-1663 groeide de stad explosief door vier stadsuitbreidingen. Ten tijde van de Eerste Uitleg (1585-1586) verplaatste de stadsrand zich naar de huidige Herengracht en de Oudeschans. Bij de Tweede Uitleg (1592-1596) verschenen er vier nieuwe woon- en werkeilanden (Marken, Uilenburg, Rapenburg en Vlooienburg) aan de oostkant van de stad. In 1613 ontstond met de Derde Uitleg aan de westzijde van de stad de woon- en werkbuurt de Jordaan en het eerste deel van de grachtengordel tot aan de Leidsegracht. De vroeg 17de-eeuwse stad werd beschermd door een gebastioneerde aarden wal ontworpen naar de nieuwste fortificatieplannen uit Italië, voorzien van elf bolwerken. Met de Vierde Uitleg van 1663 werd in de Gouden Eeuw het halfcirkelvormige stadsplan van Amsterdam voltooid. Het oostelijke deel van de grachtengordel werd aangelegd over de Amstel en aan het IJ werden de drie oostelijke haveneilanden Kattenburg, Wittenburg, Oostenburg gerealiseerd. De nieuwe bakstenen stadswal (met nu in totaal 26 bolwerken) volgde met z'n gracht het tracé van de huidige Singelgracht.

De eerste woonwijken buiten de Singelgracht verrezen naar aanleiding van het uitbreidingsplan Kalff in 1877, gevolgd door een tweede ring na annexatie van grote delen van de gemeenten Nieuwer-Amstel en Sloten in 1896. De 20ste-eeuwse groei van de stad valt uiteen in vier fasen; bebouwing van de Baarsjes, Zuid en Oost in de twintiger en dertiger jaren, het door nieuwbouw aaneengroeien van voormalige dijkdorpen in Amsterdam Noord, de wederopbouwijken aan de westzijde van de stad (de Westelijke Tuinsteden) en de bebouwing van de voormalige Bijlmermeer in de zestiger en zeventiger jaren. Met IJburg borduurt de stad begin 21ste eeuw weer voort op het concept van vier eeuwen tevoren, het creëren van stedelijk areaal in en aan het IJ.

---

⁸ Veerkamp 1997, 10-31.

3.2 Historisch-topografische inventarisatie

Voor de historisch topografische analyse zijn verschillende cartografische bronnen gebruikt, waaronder de kaart van Publieke Werken uit 1881 gecombineerd met gegevens van de kaarten van Joost Jansz. Beeldsnijder (1575), Pieter van den Berge (1719), Gerrit Drogenham (1725) en Pieter Mol (1770).

4 Het Diemermeer op de kaart van J.J. Beeldsnijder uit 1575

Het plangebied Eenhoorn bevindt zich in de Diemermeer- of Watergraafmeer Polder, die tot het begin van de 17de eeuw bestond uit een nat watergebied. Het Diemer- of Watergraafsmeer is vermoedelijk ontstaan rond 1200 door een doorbraak van de Diemerzeedijk. Oorspronkelijk was er sprake van twee meren, die van elkaar gescheiden waren door een weg. In het midden van de 14de eeuw was deze weg verdwenen en was het meer ontstaan zoals weergegeven op de kaart van J.J. Beeldsnijder uit 1575 (afb. 4). Het meer stond via de Diem in verbinding met de Zuiderzee en mondde aan de westkant uit in de Amstel. De naam Watergraafsmeer wordt het eerst genoemd in een pachtovereenkomst uit 1342: graft (= gracht) verwijst naar de open verbinding tussen Zuiderzee en Amstel.⁹

Het Diemermeer was voor de stad Amsterdam in strategisch opzicht van belang. Dankzij de aanwezigheid van oorlogsschepen in en om het meer kon in 1508 de vloot van de Geldersen (onder leiding van Karel van Egmond) worden verjaagd. In 1529 kwam het watergebied in eigendom van Amsterdam. In 1573 was het meer opnieuw het toneel van hevige gevechten. Nu waren het de Geuzen onder leiding van Diederik de Sonoy die naar Amsterdam oprukten, dat toen nog aan de kant van Spanje stond, en de stedelijke vloot wisten te verslaan.¹⁰

Omdat de watermassa zich telkens uitbreidde en een bedreiging voor de omgeving werd, kreeg Amsterdam in 1624 toestemming van de Staten van Holland en West-Friesland om het Diemermeer te omdijken en droog te malen. Dit kreeg in de jaren 1627-29 zijn beslag.¹¹ Vanaf de 16de eeuw was

⁹ Hendriksen 1998, 13

¹⁰ Hendriksen 1998, 15

¹¹ Carasso-Kok 2004, 95

men hier begonnen met het systematisch inpolderen van meren. Behalve dat hiermee wateroverlast werd bestreden, verschaftte het werk en was het doorgaans een goede investering voor de initiatiefnemers.¹² Na de eerste drooglegging liep de diep gelegen (5,50 m ÷ NAP) Diemermeerpolder nog enige malen onder water, voor het laatst in 1672 toen Amsterdam, om de dreiging van de Franse troepen te weren, de polder liet onderlopen. Na het rampjaar 1672 echter bleef de polder – nu aangeduid als de Watergraafsmeer - definitief droog.

In de polder werden twee haaks op elkaar staande hoofdwegen aangelegd, de Middel Wech en de Kruis Wech, en werd een rechthoek van tochtsloten gegraven die naar twee zijden afwaterden op de ringvaart. Door kleinere slootjes werd de polder in 60 kavels van ca 9 hectare gedeeld. Het natuurlijke landschap werd hiermee omgevormd tot een landschap van geometrische patronen. Een dergelijk ruimtelijk ontwerp weerspiegelt de 17de-eeuwse vormgevingsidealen van een overzichtelijke en evenwichtige ordening.¹³ Deze verkaveling is in de 20ste-eeuwse inrichting van de Watergraafsmeer bewaard gebleven.

In de 17de en 18de eeuw ontwikkelde de Watergraafsmeer zich tot een gebied waar buitenhuizen, pleziertuinen en moestuinen gevestigd waren. Vanwege de economische bloei en de internationale welvaart nam de vraag naar agrarische producten toe. Hierdoor werd de directe omgeving van Amsterdam van steeds groter belang voor de groentevoorziening. De groenten konden direct naar Amsterdam verscheept worden. Schuiten vertrokken vanaf de Schulpbrug en voerden tot aan de Amstelbrug in Amsterdam.¹⁴

3.2.1 Buitenhuizen langs de Ringdijk en de Schagerlaan

De polder was niet alleen in gebruik als voorraadschuur van de stad, het buitengebied was tevens een gewild stedelijk recreatiegebied. Amsterdamse patriciërs lieten in de landelijke omgeving weelderige buitenplaatsen en pleziertuinen bouwen. Aanvankelijk hadden deze buitenplaatsen een overwegend agrarische functie. In de zomer werden de buitens door recreanten bewoond. Op de kaarten van Pieter van den Berghe uit 1719 (afb 5) en Gerrit Drogenham uit 1725 staan binnen het plangebied, langs de Ringdijk en de Schagerlaan, verschillende buitenhuizen en (moes) tuinen aangegeven. De grootste buitenhuizen stonden langs de Ringdijk terwijl de kleinere buitenplaatsen en pleziertuinen langs de Schagerlaan lagen. De kaarten geven samen met de kaart van Pieter Mol uit 1770 een gedetailleerd beeld weer van de 18de eeuwse bewoning in het gebied.

De Ringdijk en vaart zijn in de 17de eeuw om de Watergraafsmeer aangelegd. De dijk diende als waterkering en kreeg ook een belangrijke verkeersfunctie. De Schagerlaan liep in het noordwestelijk deel van het plangebied vanaf de Ringdijk in het noorden naar de Maliebaan in het zuiden. De laan is genoemd naar Robert van Schagen en was een van de oudste lanen in de Watergraafsmeer. In de 18de eeuw was de laan omzoomd met buitens en pleziertuinen.

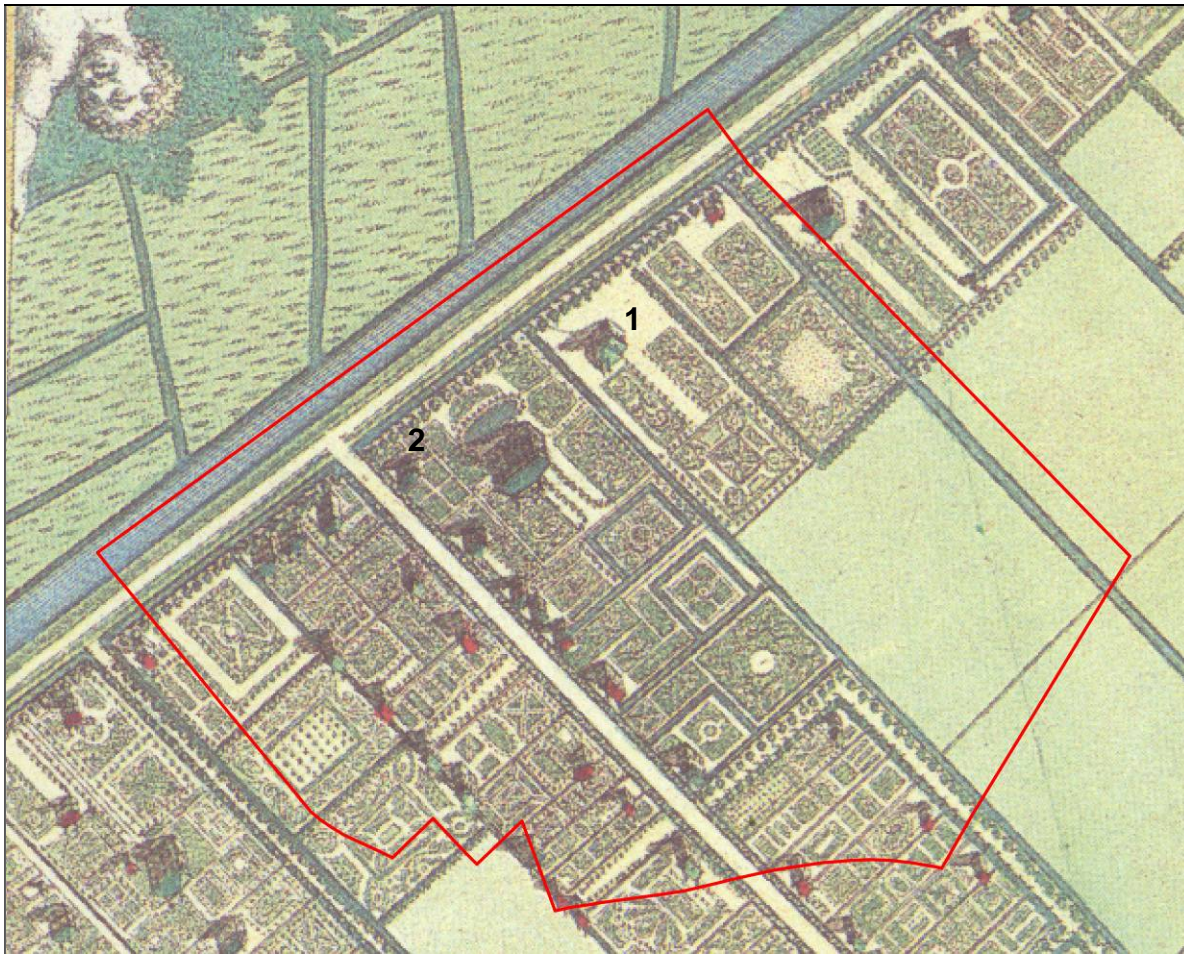
Op de kaarten van Van den Berghe en Drogenham staan circa zeven buitens en of pleziertuinen met naam aangegeven; De Vergulden Eenhoorn, 't Roode Hart, Meerrust, Middelhoff, Clermont, BinneMeer en Lacourt. Alleen van de eerste twee genoemde buitens zijn beschrijvingen voorhanden. Naast bovengenoemde buitenplaatsen lagen langs de Schagerlaan meer buitens en tuinen.

---

¹² Thurkow 1987, 60

¹³ Hendriksen 1998, 18.

¹⁴ Hendriksen 1998, 19.

5 Het plangebied geprojecteerd op de kaart van Pieter Van den Berghe uit 1719, met de buitens en siertuinen langs de Ringdijk en Schagerlaan (haaks gelegen op de Ringdijk): 1. de Vergulden Eenhoorn, 2. 't Roode Hart.

De Vergulden Eenhoorn

In het noordoosten van het plangebied, tegenwoordig Ringdijk nr. 58, ligt boerderij De Vergulden Eenhoorn (afb. 6). De Vergulden Eenhoorn werd in 1702 gebouwd als buitenplaats door chirurgijn Jan van Meeckeren en gebruikt als 'artsenywinkel', een apotheek of drogisterij met mogelijk plantaardige geneesmiddelen uit de moestuin. Bij de bouw liet Van Meeckeren middenin de gevel een gevelsteen met een goud vergulde eenhoorn aanbrengen. De Vergulden Eenhoorn werd op 1 februari 1723 verkocht aan Esaye Gillot voor fl. 9000,-. Na diens dood erfde in 1752 zijn zoon Jaques Gillot het huis. Hij woonde er tot 1799, waarna hij de buitenplaats met 'twee warmoezenierstuinen en de huizen daarop staande' verkocht aan Jan Bax voor fl. 7700,-. De buitenplaats werd nog een aantal keer doorverkocht en wonderlijk genoeg niet afgebroken. Het pand kreeg vanaf de vroege negentiende eeuw de functie van boerderij. Daarvoor werden op het erf achter het huis diverse bijgebouwen geplaatst. Rond 1935 resulteerde zich dat in een complex dat bestond uit een hoofdhuis, koeienstal, varkens- en kippenschuur, melkhuisje en een hooiberg.¹⁵ Na een aantal jaren van leegstand werd het in 1973 gerestaureerd en kreeg het de bestemming van buurtcentrum.¹⁶

¹⁵ Het hoofdhuis is bouwtechnisch getypeerd als een *langgerekt dwarshuistype* met opkamers aan beide uiteinden en een lage achterbouw (bron: Amsterdams Monumenten Informatie Systeem). Het ligt evenwijdig aan de Ringdijk op het oorspronkelijke polderpeil van 4 m ÷ NAP.

¹⁶ Kruizinga 1976, 16-21

6 De Ringdijk met rechts De Vergulden Eenhoorn in 1938 (foto SAA)

't Roode Hart (afb. 7) en de Papeschuur

Een van de oudste buitens van Watergraafsmeer, gelegen aan de kruising van de Schagerlaan met de Ringdijk was 't Roode Hart. Waarschijnlijk was dit buiten gesticht in de 17de eeuw door Robert van Schagen. Bij de overstroming van 1651 kwam een groot deel van Watergraafsmeer onder water te staan, 't Roode Hart kwam ongeschonden uit deze watersnoodramp. Omstreeks 1725 was de buitenplaats in handen van Esaye Gillot die naast 't Roode Hart nog twee verschillende bezittingen in de Watergraafsmeer had (waaronder buitenplaats de Vergulde Eenhoorn). Op een perceel achter 't Roode Hart was een schuilkerk gelegen, de Papeschuur genaamd, waarvan enkel bekend is dat de rooms-katholieken er in 1667 bij elkaar kwamen.¹⁷ Precieze ligging en verdere geschiedenis van de Papeschuur is niet bekend.

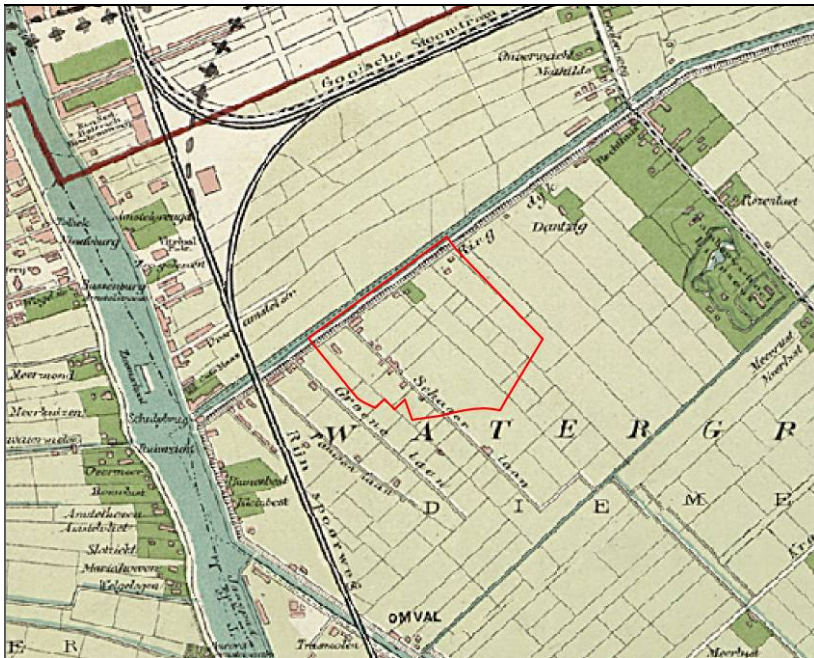

7 Buitenplaats 't Roode Hart (prent Daniël Stopendael 1725, SAA)

Pleziertuinen

Van Middelhoff, Meerrust, Clermont, Binnemeer en Lacourt is weinig meer bekend dan dat het pleziertuinen aan de Schagerlaan waren.

¹⁷ Kruizinga 1979, 179

8 Het plangebied geprojecteerd op de kaart van Publieke Werken uit 1881

3.2.2 Verstedelijking

Tijdens de Franse overheersing aan het begin van de 19de eeuw zijn bijna alle buitenplaatsen in de Watergraafsmeer vanwege de economische teruggang afgebroken. De grond werd opnieuw verkaveld en als bouwgrond verkocht. Langs de Ringdijk en de Schagerlaan werd van het beschikbare puin ondermeer bebouwing opgericht. In het tweede kwart van de 20ste eeuw kwam in het plangebied een verstedelijkingsproces op gang met de aanleg van de wijk Eenhoorn: de Rudolf Diesel, James Watt en de Wibautstraat. Verkavelingsloten werden gedempt en het terrein werd opgehoogd. In de jaren '50 werden in het noordoosten van het plangebied aan de Rudolf Dieselstraat gemeentewoningen gebouwd. Tussen 1967 en 1970 werden de huizen aan de Schagerlaan (afb. 9) gesloopt voor de herinrichting van het gebied en onder meer ten behoeve van de aanleg van de Gooiseweg. In het noordwesten kwamen verschillende bedrijfsvestigingen, overheidsinstanties en hotel Casa 400. In het zuidelijke deel van het plangebied werd in 1939 het Prins Bernhardpark aangelegd.

9 Bebouwing aan de Ringdijk in 1960 met rechts de ingang naar de Schagerlaan (foto SAA)

3.3 Archeologische inventarisatie

In het plangebied is tot op heden geen archeologisch veldonderzoek uitgevoerd. Wel zijn in de directe omgeving vier locaties bekend met archeologische vondsten en structuren. Het gaat hierbij om een archeologische opgraving en incidentele waarnemingen. De vondsten en structuren die op deze vindplaatsen werden gedocumenteerd geven een beeld van de materiële cultuur van de buitenplaatsbewoners en vormen een graadmeter voor het archeologisch potentieel van het plangebied. De desbetreffende vindplaatsen worden hieronder kort beschreven.

Ringdijk 1 (RD1)

Ten oosten van het plangebied, voorbij de Nobelweg aan de Ringdijk, zijn in 1953 bij herstelwerkzaamheden aan de Ringdijk en egalisatie van het volkstuincomplex Klein Dantzig vondsten uit de 17de eeuw verzameld. De vondsten bestonden uit verschillende soorten aardewerk, glas – en tegelfragmenten, een pijparden beeldje en rookpijpen met 19 verschillende (hiel)merken.

Schollenbrug/Berlagebrug (KOR)

In 1981 zijn op een locatie bij de oude chocoladefabriek Korff twee molenstenen uit het begin van de 20ste eeuw waargenomen.

Hugo de Vrieslaan (WAT1)

Tijdens het uitbaggeren in 1952 van een tochtsloot evenwijdig aan de Kromme Schagerlaan is 17de – en 18de-eeuws vondstmateriaal verzameld. Het ging om een groot aantal pijpekoppen, verschillende soorten aardewerk, glas – en tegelfragmenten, kinderspeelgoed en een strijkbout van liilsteen.

Middenweg (Frankendael 1)

Het 18de-eeuwse Frankendael is de enig overgebleven buitenplaats van Amsterdam. De hofstede bestond uit een huis met een geometrisch tuincomplex. Het archeologisch onderzoek, op tientallen meters achter het hoofdgebouw, heeft een kleine constructie met een bakstenen fundering opgeleverd. Het betrof een 18de-eeuwse geometrisch vormgegeven plantenkas. Het bouwwerk is tussen circa 1800 en 1825 gesloopt. Naast de plantenkas werd een waterkelder vrijgelegd.

Wat de mogelijke bodemopbouw van het plangebied betreft, bestaat de bovenste laag (ca. 2,00 m dik) van het huidige maaiveld uit recent aangebrachte grond. Het oorspronkelijke polderpeil bevond zich in de Watergraafsmeer Polder op ca. 5,50 m ÷ NAP.¹⁸ Op basis van de huidige maaiveldhoogte (tussen ca. 2,00 m ÷ NAP tot 3,80 m ÷ NAP) kan er vanuit gegaan worden dat eventuele archeologische sporen of vondsten op een diepte tussen ca. 1,70 en 3,50 m onder het huidige maaiveld liggen. De kans is groot dat de archeologische kwaliteit van de ondergrond in het bebouwde deel van het plangebied is aangetast als gevolg van bouwwerkzaamheden ten behoeve van de huidige bebouwing.

---

¹⁸ Dienst der Publieke Werken 1967, 290-294

4 Archeologische verwachtingskaart

Op basis van bovenstaande inventarisatie (hoofdstuk 3) zijn binnen het plangebied Eenhoorn materiële overblijfselen te verwachten die samenhangen met het gebruik van de Watergraafsmeerpolder Polder vanaf de 17de eeuw tot de 20ste eeuw. Dit leidt tot een verwachtingskaart van archeologische materiële neerslag voor het plangebied.

Archeologische verwachtingszones

Begrenzing plangebied

Zone A: Ringvaart

De materiële neerslag betreft losse vondsten en afval: in de ringvaart gegooid of verloren voorwerpen. Dergelijke overblijfselen hebben een geringe onderlinge samenhang en een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag.

Zone B: Ringdijk

Deel van de 17de-eeuwse ringdijk, die behalve als waterkering ook als een belangrijke verkeersas diende. De materiële neerslag kan bestaan uit aanplempingslagen ten behoeve van de dijk aanleg, sporen van de dijkstructuur en –beschoeiingen en losse vondsten. Vanwege de lange gebruikperiode hebben de archeologische sporen een hoge dichtheid en een sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog.

Zone C: Schagerlaan

Betreft het tracé van de voormalige Schagerlaan. De materiële neerslag betreft losse vondsten, afval en sporen van de wegstructuur. De archeologische verwachting is laag als gevolg van de geringe onderlinge samenhang en de wijde verspreiding van de archeologische sporen. Daar waar door bebouwing in de 20ste eeuw bodemverstoring is opgetreden kan de lage verwachting worden bijgesteld naar een negatieve verwachting.

Zone D: Buitenplaatsen en pleziertuinen aan de Ringdijk en de Schagerlaan

Betreft de zone waar zich de genoemde buitens en pleziertuinen bevonden. De materiële neerslag betreft funderingen en sporen zoals beerputten, losse vondsten en afval. Vanwege de lange gebruikperiode hebben de archeologische sporen een hoge dichtheid en een sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog. Daar waar door de bebouwing en wegwerkzaamheden in de 20ste eeuw bodemverstoring is opgetreden kan de hoge verwachting worden bijgesteld naar een negatieve verwachting.

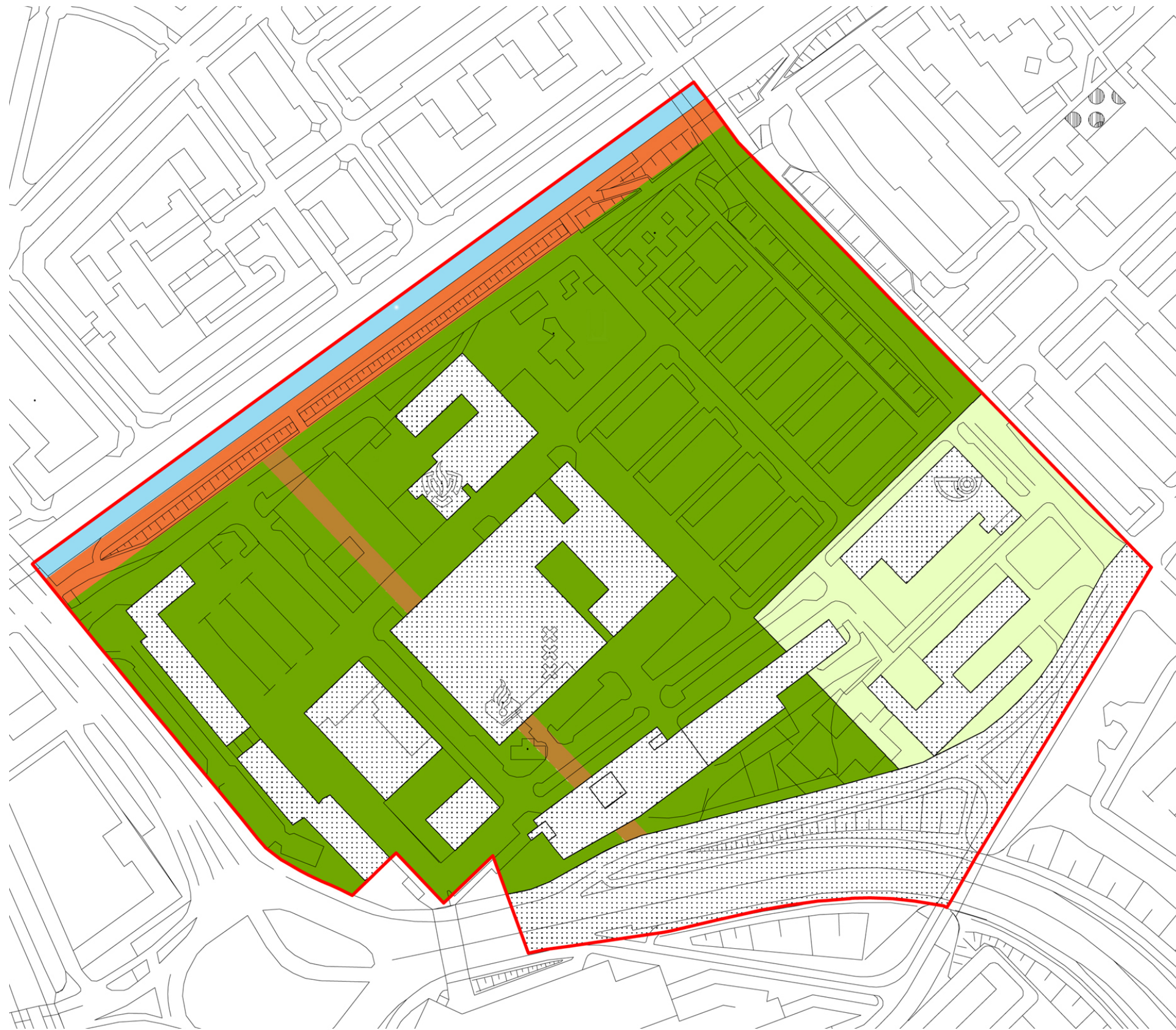
Zone E: Polder Watergraafsmeer

De materiële neerslag betreft sporen van bewoning en landgebruik en losse vondsten van de 17de eeuw tot en met de 20ste eeuw. Dergelijke overblijfselen hebben een geringe onderlinge samenhang en een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag.

Zone F: verstoring

Bij de aanleg van de bebouwing in de tweede helft van de 20ste eeuw is het bodemarchief in deze zone dermate verstoord dat de kans op aanwezigheid van archeologische waarden gering is.

- **Gemeente Amsterdam**
- **Bureau Monumenten & Archeologie**
-
- Bestemmingsplangebied
Eenhoorn
- A Ringvaart
- B Ringdijk
- C Schagerlaan
- D Zone van buitenplaatsen
en pleziertuinen
- E Polder
- F Verstoring

5 Archeologische beleidskaart

De archeologische beleidsadvieskaart van het plangebied Eenhoorn is bedoeld als een schematisch ruimtelijk overzicht van de maatregelen die nodig zijn voor de zorg voor het archeologische erfgoed binnen bepaalde zones of locaties in het plangebied. De verwachtingen worden gekoppeld aan de huidige toestand van het terrein en mogelijk opgetreden bodemverstoringen. De clustering van de verwachtingszones resulteert in een beleidskaart met daarop zones met bijbehorende specifieke beleidsmaatregelen (zie paragraaf 2.4).

Archeologische Beleidszones op basis van de archeologische verwachtingszones en verstoringen

- Begrenzing plangebied
- **Beleidscategorie 5 bij hoge verwachting (verwachtingszones B en D)**
Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² en minder dan 2,00 m onder maaiveld.
- **Beleidscategorie 8 bij lage verwachting (verwachtingszone C)**
Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 2,00 m onder maaiveld.
- **Beleidscategorie 11 bij lage verwachting (verwachtingszone A)**
Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 10.000 m².
- **Beleidscategorie 13 bij lage en negatieve verwachting: (sub)recente verstoring (verwachtingszones E, F, deels C en D)**
Vanwege de hoge mate van verstoring en de lage verwachting, zijn deze delen van het plangebied vrijgesteld van verdere archeologische maatregelen.

Voor de uitvoering van archeologisch veldonderzoek, zoals een Archeologische Begeleiding (AB), een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) of een Archeologische Opgraving (AO), is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

Voor het gehele plangebied geldt dat ook in geval geen archeologisch veldonderzoek vereist is en er toch archeologische overblijfselen ouder dan 50 jaar bij bouwwerkzaamheden aangetroffen worden, deze bij de gemeente aangemeld dienen te worden, zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

- ✘ **Gemeente Amsterdam**
- ✘ **Bureau Monumenten & Archeologie**
- ✘ **Project: Eenhoorn**
- ✘ **Archeologisch Beleid**

- Plangebied Eenhoorn

- Hoge verwachting: uitzondering kleiner dan 500 m² en minder dan 2,00 m onder het maaiveld

- Lage verwachting: uitzondering kleiner dan 10.000 m² en minder dan 2,00 m onder het maaiveld

- Lage verwachting: uitzondering van archeologie bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 10.000 m²

- Vrijstelling archeologie

Conclusie

Het voorliggende bureauonderzoek naar archeologische waarden is uitgevoerd in het kader van het bestemmingsplan Eenhoorn. De mogelijkheid dat in de grond aanwezige archeologische waarden worden verstoord is afhankelijk van de grootte en de diepte van het te verstoren oppervlak bij toekomstige bouwingrepen.

De beleidskaart maakt onderscheid tussen een zone met een hoge archeologische verwachting, een zone met een lage archeologische verwachting en een zone zonder verwachting.

Voor de beleidszone met een hoge archeologische verwachting (**verwachtingszones B en D**) geldt een uitzondering van archeologisch veldwerk bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² en minder dan 2,00 m onder maaiveld.

Voor de tweede beleidszone met een lage archeologische verwachting (**verwachtingszone C**) geldt een uitzondering van archeologisch veldwerk bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 2,00 m onder maaiveld.

Voor de beleidszone met een lage archeologische verwachting (**verwachtingszone A**) geldt een uitzondering van archeologisch veldonderzoek bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 10.000 m².

Voor de beleidszone zonder archeologische verwachting (**verwachtingszones E, F, deels C en D**) geldt vrijstelling van verdere archeologische maatregelen.

Voor de uitvoering van elk archeologisch veldwerk, zoals een Archeologische Begeleiding (AB), een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) of een Archeologische Opgraving (AO), is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

Voor het gehele plangebied geldt de wettelijke meldingsplicht. Dit houdt in dat ook in geval geen archeologisch vervolgonderzoek is vereist en toch bodemvondsten ouder dan 50 jaar worden aangetroffen dit aan Bureau Monumenten en Archeologie gemeld moet worden zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Bronnen

Digitale bronnen

Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS): <http://www.archis.nl/archisii/html/index.html>

Cultuur Historische Waardenkaart provincie Noord-Holland: <http://chw.noord-holland.nl>

Buitenplaatsen in Nederland: <http://www.buitenplaatsennederland.nl>

Stadsarchief Amsterdam (SAA): <http://beeldbank.amsterdam.nl/>

Literatuur

BMA, *Ruimte voor Geschiedenis. Beleidsnota Monumenten en Archeologie Amsterdam 2005-2010*, Amsterdam 2005.

Carasso-Kok, M. (red.): *Geschiedenis van Amsterdam. Centrum van de wereld 1578- 1650*, Amsterdam, 2004.

Dienst Publieke Werken, 'Het bouwrijpmaken van terreinen', *Ons Amsterdam* 19/10, 1967, 290- 294.

Eerden, R. van, 'De archeologische reservaten van 'Malta'', *Archeobrief* 12, 2, 2008, 13-18.

Hendriksen, A., *Watergraafsmeer. Binnenzee, polder, lustoord, stadsdeel*, Amsterdam, 1998.

Kruizinga, J.H.: De bodem geeft zijn geheimen prijs. De geologisch-archeologische collectie van de heer J.A. Banning. In: *Ons Amsterdam* 17, 1965, pp. 185-192

Kruizinga, J.H.: De Vergulden Eenhoorn. Van boerderij tot buurtcentrum, in: *Ons Amsterdam* jrg 28, 16-21

Kruizinga, J.H.: *350 jaar Watergraafsmeer*, Amsterdam/Alphen a/d Rijn, 1979.

Provincie Noord-Holland, *Cultuur Verbindt. Cultuurnota 2005-2008 Provincie Noord-Holland*, Haarlem 2004.

Thurkow, A.J.: Watergraafs- of Diemermeer. Een hoogtepunt onder de 17^e eeuwse droogmakerijen. In: Heinemeijer, W.F. e.a. (red.): *Amsterdam in kaarten. Verandering van de stad in vier eeuwen cartografie*, Ede/Antwerpen, 1987, 60-64.

Veerkamp, J.A.G., 'Mammoeten in Amsterdam? Een inventarisatie van archeologische aandachtspunten bij de aanleg van de Noord/Zuid Metrolijn', Amsterdam 1997.

Afmelding:

Archiscode : 30704

Controle proces en waardstelling

Voor akkoord

datum: 21-04-2010

prof. dr. J.H.G. Gawronski

datum: 29 april 2010

Hoofd afdeling Archeologie BMA

Prof. dr. J.H.G. Gawronski

Colofon

Archeologisch Bureauonderzoek 10-037

Datum: 29 april 2010
Status: definitief
Redactie: Prof. dr. J.H.G. Gawronski
Tekst: drs. M. Stronkhorst
Cartografie: dhr. R. Tousain

© Bureau Monumenten & Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2010
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BMA. BMA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.